

Hegel, Patočka [FF UK] [1992]

Seminar (Hegel, Patočka) - FF 1992-93 (podzim)

6.10.1992

1.01

Původně jsem měl v úmyslu číst v semináři vybrané partie z Hegelových textů o filosofii dějin, jak byly vybrány Johannem Hoffmeisterem ve svazek, jím nazvaný „Vernunft in der Geschichte“. Seminář měl být veden v jistém obsahovém vztahu k přednášce, rovněž podle tohoto vzoru nazvané, ale míněné systematicky a nikoliv historicky. Naším problémem v přednášce i v semináři mělo být téma, nikoliv osoba a dílo myslitele. Nyní se o prázdninách přihodilo něco, čeho se můžeme přidržet stejným právem jako zmíněného svazku Hegelových textů: vyšel překlad Patočkova původně německy psaného spisku „Europa und Nach-Europa“ pod názvem nepatrně odchylným, „Evropa a doba poevropská“. Rozhodl jsem se proto v některých případech konfrontovat v některých bodech či momentech dvojí různý přístup k tomu, o čem budeme spolu uvažovat jako o „rozumu v dějinách“. Přibereme si k tomu také Kacířské eseje, zejména esej druhou a třetí, o počátku a smyslu dějin. Nebudeme se ovšem především vracet k minulosti, hlavně nikoliv k dávné minulosti, a pokusíme se exponovat zejména takové myšlenky, které dovolují vskutku aktuální aplikaci. A nicm budeme prostě polykat, nýbrž posuzovat, někdy zajisté i ze zřetelné distance a kriticky.

1.02

Dnes bude naším textem a tedy základem úvah heidelberská předmluva, kterou Hegel pronesl 28. října 1816, a to v rámci přednášek o dějinách filosofie, nikoliv tedy o filosofii dějin. Hegel tuto slavnou předmluvu koncipoval asi 16 měsíců po porážce Napoleonově u Waterloo, a pronesl ji 13 měsíců po ustavení tzv. Svaté Aliance a necelý rok po uzavření druhého míru pařížského Nejen v Německu, ale po celé Evropě panovala nálada, kterou bych na základě textu Hegelovy přednášky chtěl srovnat s náladou, která jednak panovala v době, kdy Patočka koncipoval své Kacířské eseje a německy také svou Evropu a post-Evropu, jednak po neválečné, tedy jakési pseudo-mírové porážce komunistického impéria a po rozpadu jeho kryptokoloniální říše. Srovnání dvou dob, dvojího dějinného zlomu a zejména srovnání dvojí filosofické reflexe právě se odehrávších a ještě odehrávajících událostí nám bude inspirací, abychom se pokusili o podobnou reflexi dění spoučasného, které se teprve historií stává a stane.

1.03

Čtení textu předmluvy z 28. 10. 1816. – „Die Not der Zeit“ – 1. nouze doby tak podtrhla důležitost drobných starostí obecného všedního života, 2. velké zájmy skutečnosti a boje o ni zabraly všechny schopnosti a síly ducha i jeho vnější prostředky. Důsledek: nezbylo dost volnosti pro vyšší vnitřní život, pro ryzejší duchovnost, a i lepší povahy byly tím strženy a zčásti obětovány (7). Nyní vyzývá Hegel pozdravit společně jitřenku nové doby (8), kdy duch, dosud strhovaný na venek, obrátí se do svého nitra, tj. vrátí se k sobě, ustaví svou zvláštní říši toho, co je pravdivé, věčné a božské, co je nejvyšší (8).